

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 13. In Taiaobæ terrarum aditu Antonii Ruisii comites septem
mactantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

tionibus interceptos affatosque, solemnibus conviviis devoraverant. Præcipuum enim gentis oblectamentum antropophagia est. Ubi ergo superatis summâ difficultate Tibaxivæ fluminis præcipitiis & scopulis, circa eorum fines Socii exscensionem fecere, Neophytos Sociorum comites ingens timor corripuit, præsertim quoddam Taitetus, inter Ibitirambetanos crudelitate famosus, paulò antè occurrens. Ruifio affirmasset, si ad populares suos progredi auderet, ab multis hostiliter exceptum iri. Non defuere tamen, qui, Pipirii exemplo, de Sociorum adventu ad Antropophagos nuncium perferre vellent. Sed Ruifius & Cataldinus gloriosi periculi palmam nemini concedere volentes, relicto ad curam cymbarum Didaco Salazario, iussuque si mactarentur, secundo flumine fugere, cum pauculis Neophytis amore Christi vitam spernentibus terrestre iter arripiunt. Diu omnes, locorum imperiti, in incertum per sylvas littorales errare, donec incidere in hominem picto dæmoni quàm Indo similiorem, qui Angeli vices subiens, in se recepit Socios in pagum suum inducere, dummodò sineretur prius ad populares suos ire, ut eorum animos ad hospites benevolè recipiendos inclinaret: denunciando magnum vitæ discrimen adituros, nisi se prænuncio uterentur. Sed Socii, periculum improvisi adventus tentare, quàm consultandi Barbaris locum dare, tutius arbitrati, Barbarum præire iussu pone subsequuntur; & eodem die primum Ibitirambetanorum pagum audacter subeunt: cujus pagi incolæ, quamvis ab crudelitate abstinerint, tamen diffidentiam ostentantes negarunt, Socios apud se retinere velle, ne, iis receptis, Indorum abactores subsequerentur. In eo rerum statu, alterius pagi Casiquius, auxilium Ruifio adpromittens, spem fecit rei bene gerendæ: quocirca, evocato è portu Salazario, Socii futuri oppidi aream designant, templum fabricant, & concurrentibus è vicinis locis multis mortalibus, rempublicam instituunt. Qua in re versantibus trepidum nuncium adfertur de variarum factionum conspiratione, & præsertim eorum, qui superiori anno Pipirium trucidaverant: unam omnium vocem esse, advenas de medio tollendos, ne grande malum toti Provinciæ adveherent: probaturos se tandem, num carnis Sacerdotalis sapor ab aliorum hominum pulpa differret. Et jam non toto milliari Barbarorum copiarum aberant, cum Ruifius ad Cataldinum, templi fabricæ occupatum, accurrens, Divi Ignatii Martyris verbis eum appellans: *Hodie, inquit, dentibus leonum molar, vita hic dies, ô pater, nobis ultimus erit.* Cui Cataldinus, ab opere incepto non desistens, tanquam si periculum nihil ad se pertineret, summâ animi pace respondit: *Sicut fuerit voluntas in Cælo, sic fiat:* quam æquanimitem Casiquius advena miratus, proprio gradu ad hostes se confert, conventisque eorum ducibus Cataldini intrepidum dictum refert. Quo audito, hostes panico metu attoniti sese in fugam proripuerunt. Interrogati verò cur exercitus integer ab pauculis advenis & inermibus fugeret, unanimiter respondere, grande sibi malum timuisse ob Cataldini dictum mortem spernentis, & aliorum Sociorum fugere renuentium virtutem. Hæc nebulâ eventilatâ, serenitas tanta subsequuta est, ut oppidum pacificè ædificari, & Divo Xaverio solemniter consecrari potuerit. Ad quod habitandum non tantum vicinorum populorum incolæ, sed etiam ipsimet, qui arma sumplerant, remotique populi tantâ numerositate concurrerunt, ut sesquimille reductorum familiarum aliquando censuræ sint. In hoc oppido Josephus Cataldinus ab Ruifio relictus ostendit quantus esset, dum in perversissima & ab omni consortio remotissima regione, per annum integrum solus perseverare ausus, nec solitudinem, nec instantia quotidie pericula, nec omnium rerum inopiam, vel verbulo questus sit. Sed Ruifius & Salazarius difficilioribus hæc ad Taitæobæ terras expeditionem suscipientes, grande decus nostræ Religionis pepererunt.

DE Taitæobæ terris hæc fermè reperi. Huibaius, Guaraniæ fluvius sub Capricorno, Paranae se immiscens, triginta ab ostio leucis Villaricam, Hispanorum urbem, & non longè procul octo Indorum oppida ei subcensita, alluit. Suprà hæc oppida flumen ex alto delabens ultrà navigare volentes objecto præcipitio prohibet. Quod præcipitium Taitæoba confederatiq; Casiquii pro muni-

A a

mento

Antonius
Ruifius &
Josephus
Cataldinus
mortem con-
taminant.

Ab Ibitiram-
betanis reci-
piuntur.

Oppidum
condunt.

Ad mortem
quaeruntur.

Fortitudinis
ostentatione
liberantur.

Mille & quin-
genta fami-
lia reducuntur.

CAPUT

XII.

In Taitæobæ
terrarum
aditu Anto-
nii Ruifii
comites se-
ptem ma-
ctantur.
Taitæoba pæ-
tris.

Taiabano-
rum antropo-
phagia.

De Taiabâ
requis.

Taiabâ dolo
capitur.

Fugit.

Furit.

Antonius
Ruisius Tai-
abâ terras
pervadit.

Periclitatur.

Antropo-
phago alloqui
tur.

Ad necem
destinatur.

Septem ejus
comites ma-
ctantur.

Joannes
Guiraii
heroicum
facinus.

Ruisius fu-
git.

mento & sibi habebant. Gens omnis tantâ rabie carnes humanas appetit, ut cum defuncti externi hostes, populares suos ferociter trucidatos devoret. Nec defuncti qui infantes carnibus humanis ablactent, & ex interfectorum hominum ossibus sagittarum cuspides conficiant, ferocitatis monumenta in novâ crudelitatis instrumenta convertentes. Unde miror Ransonierium scripsisse, huic Guairaniæ partem feras & tygrides deesse, cum tot sint ferme ferae quot incolæ; nec aliis meliùs quadret tritum illum, *Homo homini lupus*, quàm huic pervertæ profapiz. Porro hæc terræ portio idcirco à Taiabâ Casiquio vocabatur, quòd is vicinorum potentissimus magni nomen inter populares suos sortitus fuisset. De quo Taiabâ hæc pauca accipe. Ab aliquot retrò annis Europæi sanguinis miles, Indorum odio notabilis, è Paraquariæ metropoli Villaricam cum potestate concedens, simulatâ amicitia Taiabam per internuntium rogatum miserat, ut ad se veniret, promittens fore ut multis muneribus cumulatus ad suos rediret. Fide datâ & acceptâ, Taiabâ, & alii tres potentes Casiquii, spe pleni Villaricam venere, ubi pro promissis donis nihil aliud præter minas, vincula & verbera reperere: Centurione illo neces ac malas cruces interminante, nî ingentem Indorum vim Villaricam ad servitia evocarent. Tres è quatuor Casiquiis, potiùs quàm populares suos proderent, voluntariè accitâ fame, mortem in carcere sibi consciverunt. Unus Taiabâ cum ipsis compedibus elapsus in patriam aufugiens, ita deinceps ad se suosque aditum occlusit, ut non Hispanos tantùm ab colloquio arceret, sed Indos ipsos ad pacem stabilendam variis temporibus missos dentibus dilaniatos voraret. Sæpè Hispani eò arma intulerant, sed nunquàm è prælio nisi acceptâ clade pedem retulerant; adeò ut de iis subigendis nihil ampliùs cogitaretur. Hic erat Taiabæ status, cum Ruisius de iis ad Christum convertendis animum adiecit. Cognito ejus consilio, nemo fuit, qui non manifestum vitæ discrimen adiri affirmaret: ipse tamen, difficillimo octo dierum itinere, cum Didaco Salazario, homine intrepido, ad Taiabæ fines delatus, paulò post relicto in Villaricæ pagis socio suo, superato præcipitio ad primum Taiabânæ factionis pagum evasit: & quia statim periculi granditas confluentibus undique antropophagis & ariolis apparuerat, quindecim Neophytis comitibus suis ritè expiatis, & contrâ imminens mortem confirmatis, flexis genibus prolixè se Numini commendavit. Ea in re versantem circumstant Antropophagorum & Magorum primores, quibus ipse causas & emolumenta sui adventus explicans, in hæc ferme verba prorupit. *Ad vos, inquit, ô populi, spreto mortis periculo, inermis veni, ut vos avorum vestrorum ineptias deductos unicam ad Calos perveniendi viam edoceam: hoc enim sciote, Christum Æterni Patris Filium è Virgine natum, & pro nobis in Cruce passum, unicam viam esse, quam qui non inuit, indubiè ad æterna ignium supplicia devolvetur.* Vix hæc dixerat, cum mentitum eum, & dignum quâvis morte sermonem protulisse Barbari vociferantur: *Moriatur, inquit, impostor ille æternis supplicis nos devorans.* Nec mora, armatam suorum multitudinem ex insidiis evocantes apertâ vim parant. Quod dum faciunt, Joannes Guiraius, Neophytorum fidelissimus, Ruisium in genua provolutum hortatur adigitque ut secum fugiat. Vix fugam inceptârunt, cum undique sagittæ volant. Primo hostium impetu septem Ruisii comites cecidere; ceteri fugere. Qua in fuga Joannes Guiraius facinus edidit memorabile: nam dum rela in Sacerdotem non satis fugere aptum dirigi ex longinquo videt, ipse arreptâ Ruisii togâ & pileo id assequutus est, ut frequentiora hostium tela, dum Antonius noster expeditior & minùs cognitus elaboretur, in se converteret. Hoc caritatis stratagemate Ruisius cum octo residuis comitibus evasit ad sylvam, quòd etiam Guiraius quamvis innumeris telis petitus incolumis penetravit: volente Cælo eum conservare, qui heroicâ fortitudine pro servando alio vitam suam vilem habuerat. Ubi Ruisius certo cognovit de nece septem comitum suorum, mæstus quòd Martyrii palmâ ex propinquo ostentatâ frustratus esset, gratias egit Omnipotenti Deo selectum hominum non habenti, sed gloriosas palmas in Barbaros æquè ac olim in generosarum nationum athletas dividenti. Pridiè quàm mactarentur, professi fuerant se pro propaganda Fide sanguinem prodigere velle. Inde Ruisius cum superstibus comitibus, ex ingenti mœrore deficientibus viribus, per spissas arbores &

spineta repens, tamdiu facie luto & sanguine foedatâ processit, donec ad proxima fluvii loca pervaderet: ibi dum ex longinquo remos agitari audit, credidit ex adverso se ab parricidis peti: igitur, renovatâ Martyrii spe, eò se contulit, unde strepitus remigantium audiebatur; ad quos cum pervenisset, reperit esse feniculos duos ex amico pago ea de causâ illic progressos, quòd Ruifium periclitari cognovissent, & suâ ope indigere. Nec dubitatum coelesti impulsu id factum fuisse: nam duarum horarum spatio duo hi feniculi, adverso flumine, tantum iter confecerant, quantum laceratosi remiges integro die vix percurrissent. Eorum cymbâ vectus secundo flumine ad Villaricâ pagos & Salazarium pervenit. Interim parricidâ, rebus quas Ruifius secum attulerat, & Sacrificii portatilis instrumento, inter se divisit, nefandas epulas, affatis devoratisque Neophytorum cadaveribus, instituere, unâ re mœsti, quòd nec Sacerdotis carnes vorare, nec ex coronato cranio triumphalis convivii vinum libare licuisset. Defunctus periculo Ruifius Didacum Salazarium in Villaricâ Neophytorum oppidis, Sacerdote destitutis, eo præsertim sine perseverare iussit, ut captatis occasionibus Tâiaobâ populorum animos beneficiorum continuatione Societati conciliare conaretur. Quamquàm per sesquiannum omnis diligentia frustra fuit, Antrophagis pervicaciter amicitiam respicientibus, & in Salazarii necem non semel intentis.

RUISIUS per eadem discrimina reflectens iter, Divi Xaverii novum oppidum grandi Catechumenorum numero Josephi Cataldini industriâ auctum reperit. Mox continuato labore veteres Neophytorum colonias revisens, cognovit multa præter ordinem contigisse: nam Indorum turbam extra oppidum iter habentem tonitruorum tempestas cum excepisset, & in eam Barbari duo recenter reducti lasciva verba petulanter fuissent proiactati, fulmine cinerati documento fuere, quàm non impunè instrumenta minantis Dei rideantur. Casiquius potens, Religionis Christianæ tædio, numerosam Neophytorum catervam ex oppidoeductam, dum ad Ethnicorum terras secum traducit, transfugii pœnas invenit: nam Ethnici imbelli turbâ in servitutem redactâ, transfugas omnes virilis ætatis hostiliter trucidarunt. Alter Indus, libertatis antiquæ desiderio, ex oppido etiam fugiens, & in fugâ asserens postquam è Patrum consortio se eripuisset, videri sibi ex inferno abiisse, fulmine tactus meritis procacitatis pœnas luit. Laureti crux templo superposita eodie fulmine deflagavit, quo cognitum est, factum ex vago concubitu conceptum, ab mulierculâ fuisse suffocatum. Quibus rebus nunciatis, transfugii horror, & Religionis castitatisque amor, omnium animos utiliter occupavit.

RIOCA, Hispanorum urbs, circa id tempus Societatis sedem accepit. Hanc urbem ante triginta circiter annos Joannes Ramires Velascus, Tucumania Prætor, ideo fundaverat, ut aliquot Indorum millia in amicitiam recepta in officio contineret, optaratque ad novæ coloniae stabilitatem, assignato fundo & agro, Societatis domum in eâ erigere. Sed tamdiu, ob defectum Sociorum, negotium dilatum est, donec auctis rebus Joannes Quiniones, Tucumania item Prætor, agrum octodecim aureorum millibus æstimatum cum duodecim mancipiis testamento legaret: & urbs alia pecuniarum levamenta offerret: quibus subsidiis incepta sedes brevi jus Collegii, non sine magno civium & latè sparforum Indorum emolumento, indepta est. Societate arbitrâ, Tucumania Prætor & Episcopus, notabili Reipublicæ gaudio, mutuas dedere manus, indices redintegratæ pacis ab utroque violatæ. Cordubæ Societatis tyro, honestissimis in Hispaniâ ortus parentibus, dum janitorem agit, fasciculum litterarum sibi ex Europâ transmissum inconsulto Rectore clam, præterquam nostræ leges imperant, referavit, cognovitque ex sororis epistolâ ad amplam hæreditatem se vocari: Quâ re diu occultatâ, tandem dæmoni suadenti acquiescens, desertâ Societate, promisso constantibus religionis æterno præmio caduca bona antehabuit. Hæc domi: foris verò Divina clementia præter ordinem, nescio quem Europæi sanguinis hominem in fide vacillantem jovit. Dubitabat is, num verè Corpus Christi in hostiâ consecrata esset.

Periculo eripitur.

Corpora occisorum devorantur.

Didaci Salazarii constantia.

CAPUT XIII.
De cæteris rebus per Guairaniâ gestis.

Tonitruum irrisores cinerantur.

Transfuga maculantur.

CAPUT XIV.
Riocensis Collegii inchoata & gesta per Tucumaniam narrantur.

1624.

Religiosa legis infractor Societatem deserit.

In fide dubitans confirmatur.